
FAST FISK
I MARKA!
Med fiskestang langs elver og vann
i Nordmarka
MARKATURER, FISKE, SKOG,
NATUR OG KULTURHISTORIE
HELGE HAAKENSTAD

Copyright © Helge Haakenstad 2025
Der ikke annet er nevnt i bildeteksten, har forfatteren tatt bildet.
Forsidebilde: Ved Nautsundet i Spålen

Ansvarlig utgiver: Calidris forlag
Produsert av Calidris forlag
www.calidrisforlag.no

ISBN 978-82-8467-214-4

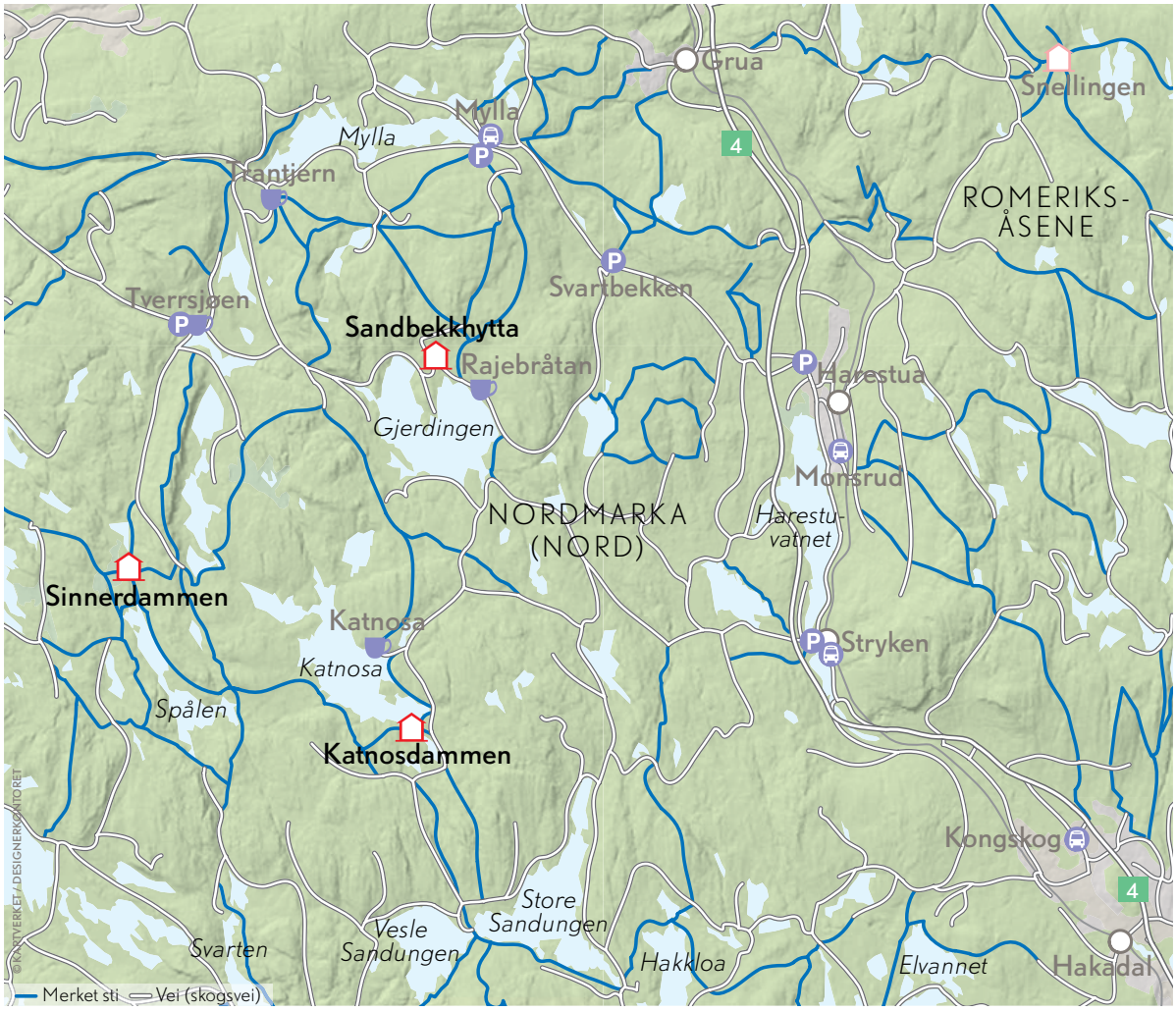
FAST FISK I MARKA!

Med fiskestang langs elver og vann i Nordmarka

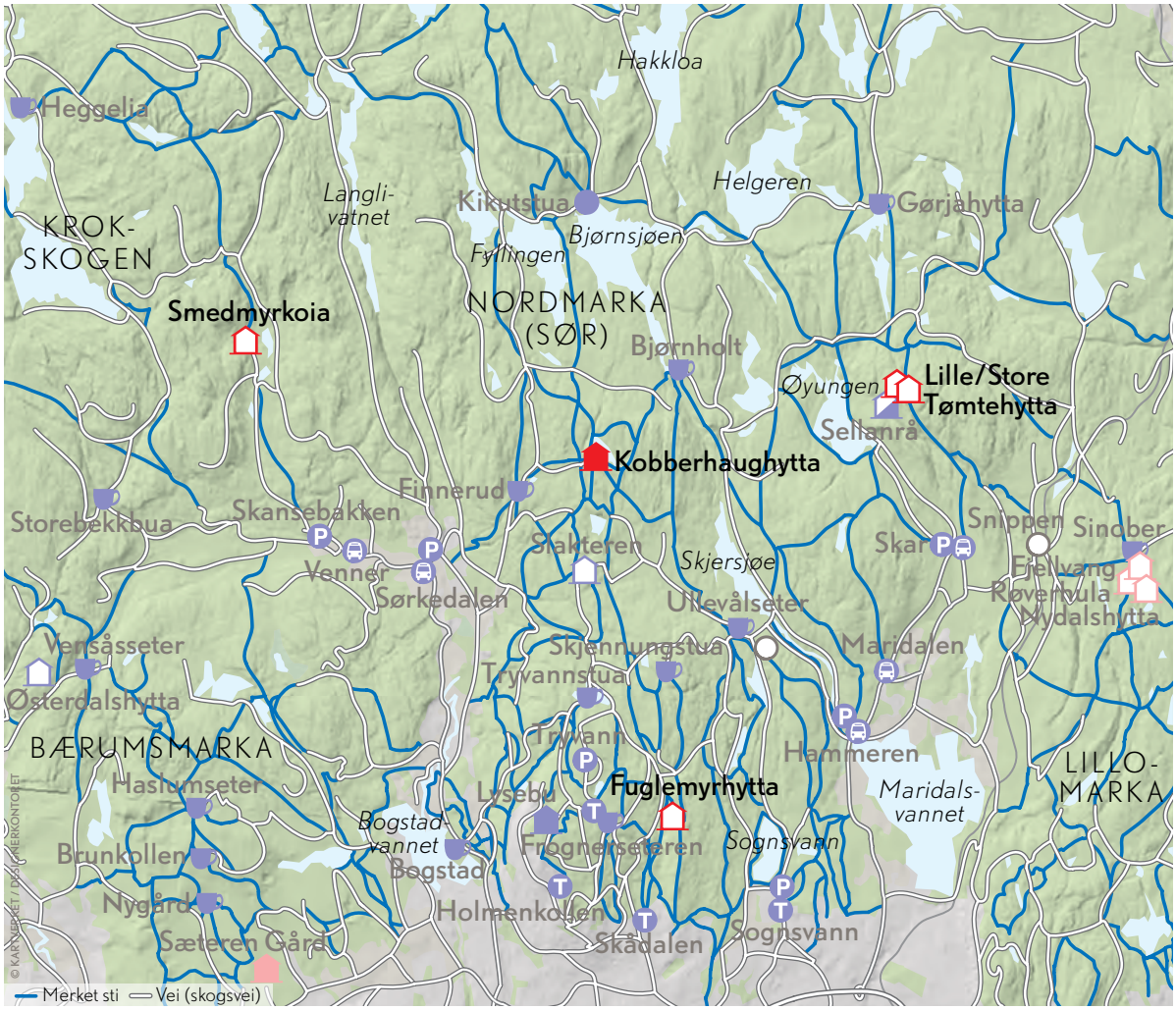
MARKATURER, FISKE, SKOG,
NATUR OG KULTURHISTORIE

HELGE HAAKENSTAD

Oslo, 2024

DNT-hytter: ubetjent Andre hytter: servering Buss Parkering

DNT-hytter: ubetjent betjent Andre hytter: servering ubetjent selvbetjent betjent Buss T-bane P Parkering

INNHOLD

FORORD 7

BARNDOMMENS RIKE 10
Nordbråten, Gårdsveien

MARKATURER MED FISKESTANG 12

LANGS ØYUNGSELVA 12
Tømmerfløtingen, Skar kruttverk

GJENNOM GRANTUNGE LIER 23
Iungsdalen, Øyungskollen, Raudløkkollen, Tømtekleivene, Mellomkollen og Hansakollen

LANGS ØYUNGSLANDET 32
Et populært fiskevann, Storørret, Øyungen før i tiden, Fagervann , Demningen ved Øyungen, Harloff-villaen

VED MYRTJERNET 47
Damstokk, Golenna og Brenna, Liggeren, Fagre Inga fra Liggeren, Olaf Gulbransson, Mot Myrtjernet, Naturen er god

VED GÅSLUNGEN OG ROTTUNGEN . 59
Langvann og Rypetjern, Drapet ved Fiskeliteputten, Hu Marja Gjerslungen

VED HAKLOELVA OG HAKLOA 65
Ved Helgeren, Hakloelva, Ved Smalstrøm og Storløken, Ved demningen, På røyevarpet, Ved Kroktjernene og Måsjøen

VED KALVSJØEN 76
Aurtjernene, En kveld sør i Kalvsjøen, Fisketur med Josef, Bernhard Herre, Minnetavlen i Hansakollen, Flyulykken i Hansakollen, Mellomkollen naturreservat

VED BJØRNSJØEN 87
Sykkeltur til Smalstrøm, Østre og Vestre Fyllingen, Kikutstua før i tiden, Nordmarkas Rose

VED SPÅLEN OG KATNOSA 95
Nord i Marka, Ved Spålen, Fløyta fra Spålen til Katnosa, Langs Katnosa til Aklangen, Ved Aklangen

VED PERSHUSVANNET OG FINNTJERN 112
Ved Holoaseter, På Skarvvannet, Ved Finntjern, Over Pershusfjellet, Finnstad, Elgstøa og Roenseter, Vann nord i allmenningen

BRANNTJERNHØGDA OG KATNOSELVA 120
Ved Østbråten og Øvre og Nedre Skjortjern, Katnosa gård og Katnosdammen, Løkene i Katnoselva, Elvefiske med flue eller mark, Vannene på Branntjernhøgda, Et vernet område, Gode ørretvann, Kjerkeberget, Fritz Huitfeldt og Fridtjof Nansen, Spålen-Katnosa naturreservat

VED GØRJENE OG HELGEREN 129
Ved Hakadals Verk, Karlshaugen, Trehørningen og Store Gørja, Med far i fløyta, Helgeren og Sølvvika, Harvefiske om høsten

VED GRIMSVANNET OG FJELLSJØEN 136
Fra Svartbekken til Grimsvannet, Gjerdingsdammen, Langs Grimsvannsbekken, Isfiske på Grimsvannet, Ved Fjellsjøen, Fjellsjøsetra, Johannes Dahl, Knut Dahl, Banner-Ola, Iver Kjøpstaden

VED STORE FIDLINGEN OG GJERDINGEN. 149
Gjerdingen gård, Vannet Gjerdingen, Elva og Skillingen, Flere mindre vann, Belgen og Kalven, Over Bislingsflaka og Kollern, Damvokterboligen og skolen, Elgstøa og Fidlingen, Grasdalsputten og Hesteskovannet, Krepsing i Gjerdingen

VED STORE OG LILLE SANDUNGEN 158
Både mye og stor fisk, Vesle Sandungen og Kalven, Flere småvann og tjern, Sandungen gård, Ved Tvetjernene, Fiske med flue, mark og spinner, Ved Sandungsdemningen, Storørreten i Sandungen, Storørret tatt i Nordmarka, Hakadals Verk

VED LANGVANN OG TREHØRNINGEN. 167
Gamleveien til Mago, Mago gård, Nordvannet og Anderstjernene, Helt nord i Trehørningen, Flere småvann og tjern, Ved Trehørningen, Ved Langvann, Ved Elvann og Øyvann, Isfiske i desember, Gode fiskevann, Isfiske på Langvann

SOGNSVANN-BLANKVANN-TRYVANN 179
Ved Sognsvann, Sognsvann skogpark og natursti, Gruvevirksomhet, Steinbrudd, Isskjæring, Svenskemuren, Sognsvann, et nærvann/familievann, Store og Lille Åklungen, Aurtjernene og Lørensetertjern, Blankvann landskapsvernområde, Ved Blankvann, Flere små vann og tjern, Langs Skjærsjøelva, Ved Skjennungen, Ved Bjordammen, Tryvannene og Skomakertjern, Lortkulp, Mor Go'hjerta, De beste fiskevannene

FISKE OG FISK I MARKA 195

OSLOMARKAS FISKEADMINISTRASJON 195

OFA-MANN OG MARKAKJENNER. . 196

FISKEREGLER. 200
Utlån av båter, Fiskeregler i Lunner Almenning, Bruk av bellyboat, Krepseregler, Unngå spredning av vasspest!, Fiskeregler i Jevnaker Almenning, Krepsefiske, Viktige regler

KULTIVERING AV VANN OG ELVER 206
Fangstrapporter

FISKENS HJERNE OG SANSER 210
Fiskens blodomløp, Fiskens hjerne, Fiskens syn, Fiskens luktesans, Sidelinjer, Fiskens hørsel, Smerteølelse

AGN OG FISKEMETODER. 215
Agnfiske, Fiskemetoder

ULIKE FISKESLAG 220
Ørret (Salmo Trutta), Røye (Salvelinus Alpinus), Sik (Coregonus Lavaretus), Abbor (Perca Fluviatilis), Gjedde (Esox Lucius), Mort (Rutilus Rutilus), Ørekyte (Phoxinus Phoxinus), Edelkreps (Astacus Astacus)

VIKTIGE NÆRINGSDYR I FERSKVANN 236
Skjoldkreps (Lepidurus arcticus), Marflo (Gammmarus lacustris), Døgnfluer (Ephemeroptera), Vårfluer (Trichoptera), Steinfluer (Plecoptera), Øyenstikkere (Odonata) og vannymfer (Zygoptera), Tovinger (Diptera), Teger (Heteroptera), Landinsekter (Archives), Byttefisk, Fiskeørn, Bever

SKOG OG NATUR I MARKA 249

Oslomarka og Nordmarka, Løvenskiold-Vækerø, Oslo kommunes skoger, Lunner og Jevnaker Almenning, Markakonflikten på 1970-tallet, Markaloven og Markaforskriften, Boreal barskog, Karbonlagring og utslipp, Avskoging og naturinngrep, Truede arter, Naturskog-gammelskog, Skog for framtiden, Motsetninger og uheldige inngrep, Skogsdrift og vannmiljø, Naturreservater i Marka: , Eventyrskoger og NOA-planer, Landskapsøkologi, Foryngelsesmetoder og skogpleie, Naturopplevelse, Markaloven og/eller skogbruksloven?

PLASSER OG MARKAFOLK 284

Finnstad, Katnosa, Katnosdammen, Østbråten, Holoaseter, Sinnerdamshytta, Trantjern, Elgstøa, Sandungen gård, Sandungskalven, Vest-Hakloa, Øst-Hakloa, Trehørningen, Gåslungen, Liggeren, Tømte, Kikutstua, Bonna, Bjørnholt, Fyllingen, Kamphaug, Mago, Bakken, Bråtan, Kroksund, Kongsvangskog, Fredrikstad, Ørfiske, Laskerud, Lørenskog, Finnerud, Slakteren, Blankvannsbråten, Lørenseter, Svartor, Ullevålseter, Fortjernsbråten, Kobberhaughytta, Tryvannstua, Skjennungstua, Gjerdingen

ANVENDT LITTERATUR 324

Helge under Storgranas vinger 2016

FORORD

I denne boka forteller jeg om flere av mine markaturer med sekk og fiskestang langs elver og vann i Nordmarka. Jeg vokste opp i skogkanten, helt nord i Maridalen, og begynte tidlig å fiske i Øyungselva. Jeg våknet til bruset fra elva, jeg lekte og brukte tiden min i skogen, og skogens trygge sus dysset meg i søvn hver kveld. Senere fisket jeg i de bynære vannene, men det tok ikke lang tid før jeg vandret videre innover i skogen for å prøve fiskelykken i vann og elver lenger nord i Marka. Fiskeiveren førte meg også til den sagnomsuste Hardangervidda, der jeg har hatt store natur- og fiskeopplevelser.

Jeg ble glad i skogen! Jeg ble glad i Nordmarka! Jeg ble glad i å fiske! Skogen og Nordmarka ble en stor del av mitt liv!

Jeg fikk ikke den største fisken, jeg bar ikke de tyngste børene, jeg oppsøkte ikke alle tjern og vann, og jeg tok ikke de største sjansene på høstisen og i de fossende elvene. Jeg kan ikke kalle meg en ekte, fullblods sportsfisker, som setter sport, spenning og fiskefangst foran alt annet. Nei, for meg har selve vandringen og skogsturen vært det viktigste: opplevelsen av mektig og vakker natur, følelsen av å være alene og ett med skogen og naturen, følelsen av stillhet og opplevelsen av naturens storhet, følelsen av å bruke kroppen og ikke minst oppleve den store og salige tilfredsheten når turen er over, og du er hjemme igjen! Og hvis jeg i tillegg til dette opplever at fiskefangsten tynger i sekken, ja, da er livet godt å leve!

I boka forteller jeg om skogen i Nordmarka, viktige naturområder, kulturminner og kulturhistorie, fisk og fiske i Marka, OFAs viktige arbeid, fiskemetoder og fisketips, eiendomsforhold i Marka og fiskeregler ulike steder. Jeg minner folk på at man må kjøpe fiskekort og sette seg inn i de fiskeregler som gjelder der man fisker. Når jeg forteller om fiskemulighetene i de ulike vannene, bygger jeg på OFAs *Fiskekartbok for Oslomarka*. Styreleder i OFA, Freddy Wingeng, har vært min faglige kontaktperson.

Det er mitt håp at denne boka kan inspirere og motivere unge, familier med barn og eldre til å ta turen ut i Marka for å prøve fiskelykken og oppleve marka-skogen. De fleste husker den første fisketuren sammen med far eller bestefar. For mange er det opplevelser som man bærer med seg resten av livet. Det er viktig å få folk til å bruke Marka, slik at de får et forhold til skogen og naturen; bare på den måten kan vi bevare Marka for framtiden! Boka har derfor et klart faglig, kulturelt og samfunnsnyttig formål.

Jeg har, som forstmann, også valgt å skrive om skogbehandlingen og skogsdriften i Marka. Mye taler for at vi bør skjøtte markaskogen mer naturnært, stedstilpasset og skånsomt, med

større bruk av blant annet gradvise hogster. Det vil sette større krav til skogbrukets folk, og det vil tjene både friluftsliv og naturopplevelse, dyreliv, biologisk mangfold og ikke minst klimaet vårt! Dette er dagsaktuelle spørsmål som vi bør gjøre noe med! Markaskogen må gå foran og vise vei!

Helge Haakenstad
Oslo, oktober 2024.

DER VINDEN SYNGER

Ta meg med dit inn,
der vinden synger sin sang,
der granene bøyer sin nakke,
...ta meg med enda en gang!

Ta meg med dit inn,
der elven flomstor går,
der auren ennå vaker,
og orren spiller hver vår!

La meg hvile der inne,
ved vannets bredd...
Grågåsa er nå på trekk,
og skogen er i vårdrakt kledd!

La meg lytte til skogsus
og bølger som stille slår.
La meg føle at jeg lever,
og at alt inn til mitt hjerte når!

Jeg vil følge min sti
over åser og gjennom li,
der jeg var ung en gang
og hadde all verdens tid!

Til Hakloelva jeg lengter,
til mitt stille og kjære sted.
Jeg håper at vårvinden
en dag vil ta meg med!

H.H.

SKAULEIS

Jeg gikk skauleis i dag
gjennom dal og skogkledd li.
Hjertet mitt banket av glede,
jeg fulgte den kjente og kjære sti!

Granene bøyde sine hoder,
og grenene viftet i vind.
Vårbekken nynnet og sang,
og lyst og lett var mitt sinn!

Det luktet av bar og jord,
og hvitveisen lyste så fin.
Jeg var i Pan sitt rike,
og dagen var bare min!

Det var en dag midt i juni,
vinden var mjuk og varm.
Jeg var langt inne på skogen,
langt borte var byens larm!

Snart var jeg på Haklomana
med storhet, stillhet og fred.
Kraggfuru, vindfall og læger,
her har ørnen funnet sitt sted!

I hytta på åsen lå jeg over,
jeg kom dit henimot kveld.
Snøflak lå ennå på myra,
og tiur'n var i fullt spell!

Jeg gikk ned den bratte lien
med tørrgran, stubber og ur.
Elva bruste i kåte kast,
det flommet ved bredd og mur!

Storløken lå der i solens glans,
det var stillhet over skog og mo.
Under storgranas brede vinger
fant jeg nye krefter, hvile og ro!

Mange år har nå gått...
men når våren skogen kler,
livet langt inne i Nordmarka...
jeg ennå i drømmen min ser!

H.H.

BARNDOMMENS RIKE

NORDBRÅTEN

Jeg vokste opp på et småbruk helt nord i Maridalen, der hvor storskogen begynner. Nordbråten er navnet på denne plassen som jeg ble så glad i. Om våren kunne jeg stå på gårdsplassen og lytte til bruset fra Øyungselva. På sørsiden av gården åpnet dalen seg, og vi kunne se byen i det fjerne. På nordsiden av gården stod granskogen som en beskyttende kappe og vernet folk og fe for nordavinden. Somrene var lange og varme, og luften var fylt av fine dufter fra skog og mark. Den trygge skogen og de åpne markene var min lekeplass. Om vinteren lå snøen meterhøy, og det knaket i de gamle husene når frosten satte inn. Jordene var dekket av snøens teppe, og i måneskinnet glitret det i tusener av snøkrystaller. Når høsten gjorde sitt inntog, ble skogen kledd i sin vakreste prakt, de store trærne i skogkanten bøyde seg i vindkastene, og var jeg heldig, så kunne jeg se flokker av trekkfugl som dro sørover. Men når den mjuke vårvinden igjen brakte med seg lukter av bar og mold, visste vi at den harde vinteren var over, og at en ny sommer ventet på oss alle.

Det var her jeg vokste opp i årene etter krigen, og det frie livet i nær kontakt med naturen satte dype spor i meg og formet meg på mange måter som menneske. Jeg fikk et nært forhold til naturen, det var der jeg følte trygghet og tilhørighet, og den dype respekten og kjærligheten til naturen har fulgt meg gjennom hele livet.

I årene etter krigen skulle landet bygges opp igjen. Folk følte samhold og glede over at krigsårene var slutt, og alle tok i et tak for å skape en bedre framtid. Vi levde som de fleste andre, nøkternt og sparsommelig, og utnyttet de produkter som skogen og jorda ga oss. Vi hadde den maten og de klærne vi trengte, så vi led ingen nød. Det var et godt liv og et godt sted å vokse opp for min bror, Rolf, og meg. Far arbeidet med jorda om våren og sommeren, og i skogen om vinteren. Mor hadde nok å gjøre med fjøsstell, husstell og barnepass.

Nordbråten var opprinnelig en husmannsplass under Vaggestein gård. Plassen er ikke nevnt i matrikkelen i 1723, men i husmannsregisteret fra 1771 er den oppført som «Nordre Braaten». Plassen ble etter alt å dømme ryddet midt på 1700-tallet. Omkring 1830 ble Nordbråten utskilt som egen gård. Den var lenge i privat eie, og Akerselvens Brugseierforening eide den til 1960 da den ble kjøpt av Oslo kommune. Før i tiden var det fire husmannsplasser under Nordbråten gård: Bødkerstua, Sakariasbråten, Hølet og Vestbråten.

GÅRDSVEIEN

En tidlig junidag for ikke så lenge siden går jeg gårdsveien oppover til Nordbråten. Hvitveisen kranser veien der jeg går, og jeg kan høre det rolige og kjære bruset fra Øyungselva. Det er godt å gå her nok en gang, og en dyp ro senker seg i mitt indre. Jeg ser meg selv der jeg løper med lette bein for å rekke skolebussen. Jeg ser far der han kjører hesteplogen for å holde veien åpen. Jeg ser vi kjører melkespann ned til rampa ved hovedveien, og jeg ser meg selv der jeg subber hjemover i knehøy løssnø. Gårdsveien var livsnerven vår ned til hovedveien og bygdesamfunnet. For mange var denne gårdsveien også veien inn i de dype skogene. Både vandrere, skogsfolk, fanter, kremmere og uteliggere har gått her...

Jeg hører at elvebruset blir sterkere, og snart er jeg oppe ved brua over elva. Jeg stopper her og lar blikket streife nedover elva. Elvebredden har vokst til med lauvskog og kratt, og elva er i dag bare en skygge av seg selv. Jeg minnes fløyta som gikk her før i tiden, med dunder og brak. Tømmeret seilte nedover så skumsprøyten stod, stokkene støtte mot steinmuren og ble så kastet utfor fossen og ned i den frådende kulpen. De forsvant ned i dypet før de ble kastet opp igjen i lufta og fortsatte sin ferd nedover elva. Det var et mektig skue, og mange mennesker gikk på veien og stiene for å oppleve det hele. Under den store grana ved brua var fløterkarene samlet rundt stokkvarmen. De satt og pratet, eller lå og hvilte med fløterhaken ved sin side. Når dagen lysnet, satte de i gang med elverensken. Far var med i denne fløtergjengen. Han dro innover Nordmarka og var med på fløyta fra Spålen og Kalvsjøen og helt ned til Maridalsvannet.

Jeg husker at jeg kunne ligge i sengen min langt utover natta og lytte til bulderet fra fløyta. Den jevne fosseduren ble av og til avløst av stokkenes støt mot steiner og murer, og av og til hørte jeg motordur og folkeprat på gårdsveien som gikk rett gjennom tunet. Jeg tenkte på far og ba om at han ikke måtte falle i den frådende elva. Snart dysset fosseduren meg inn i søvnens rike...

Nordbråten

MARKATURER MED FISKESTANG

LANGS ØYUNGSELVA

En av de fine sensommerdagene med sol fra blå himmel og en svak vind i luften, som får bjørketrærne til å bruse og skjelve, rusler jeg nok en gang gårdsveien oppover til Nordbråten. Vårens og forsommerens yrende liv og utålmodighet har falt til ro, og naturen har fått ettertankens drømmende slør over seg. Snart gjør høsten sitt inntog, og skogen pynter seg i sin fineste fargeprakt. Det er som om alt levende klamrer seg til livet ennå en stund, før vinteren fester sitt kalde grep... Da jeg kommer til Nordbråtabrua, tar jeg av til høyre og følger den lille stien ned til Bødkerstua og elva. Fossen bruser på min høyre side, ute på jordene leter trosten etter mat, og over meg flyr en flokk med gjess sørover over skogen. De kakler mens de flyr høyere og høyere, hver og en finner sin plass, så gjør de en sving over meg for liksom å si farvel: «Takk for i sommer!».

Øyungselva i flom

I vemod rusler jeg ut mot ledemuren i Skarselva. Jeg hører elvas lystige og friske toner og ser to ender som svømmer i Iungsdalsbekkens utløp. Det lukter hassel-, hegg- og seljeskog fra lia mot øst. Jeg puster dypt inn alle dufter og ser sivet og bukkebladene som duver langs bekken. Nå er bekken fylt opp med torv og grus fra flommene i bekkedalen. Før i tiden rant den ut dypere nede i steingarden, og jeg husker fisken som pilte nedover og gjemte seg mellom

steinene. Der... mellom steinene, fisket jeg med mark og tok mang en fin fisk, og av og til kom Skaug i Bødkerstua ned og slo av en fiskerprat. Han var en blid og koselig mann som til daglig kjørte drosje i byen. Noen ganger møtte jeg på Skaug oppe ved brua, der han stod og vasket bilen sin.

Bødkerstua. Foto: Ukjent/Arbeiderbevegelsens arkiv

Det var her ved Iungsdalsbekkens utløp ved elva at min fiskekarriere startet. Jeg satt på en litt høy og spiss stein med fiskestanga mi og lot snøret med mark drive nedover bekken og inn mellom steinene. Av og til rykket det til, og jeg kunne hale opp en fin ørret. Jeg måtte sitte helt stille for ikke å skremme fisken; det var der jeg lærte at tålmodighet lønner seg til slutt!

I min barndom var jeg rett som det var i Øyungselva og fisket med fluestanga mi. Jeg kjente elva som min egen lomme og visste ofte hvor ørreten stod. Det var som oftest småørret jeg fikk, og jeg pleide å samle fisken levende i ei bøtte som jeg bar med hjem igjen. Da vår nabo, Josef Monsrud, var fullmektig i kommuneskogen bygde han en dam i bekkedalen, rett på nedsiden av huset sitt. Der fikk jeg lov til å slippe fisken ut igjen, slik at den kunne vokse seg større. Etter to-tre år var ørreten passe stor og feit, og da fikk jeg lov av Josef til å fiske den opp igjen. Det var spennende å stå der og kaste med fluestanga og vente på at fisken skulle slå til. Etter noen år ble det for mye gras og andre vekster i vannet, slik at fisken ikke lenger kunne leve der.

Senere fisket jeg både oppover og nedover Øyungselva; der kjente jeg etter hvert hver eneste kulp og foss. Så ble det fisketurer til elvene og vannene lenger innover i Marka. Jeg fisket både i Myrtjernselva, Hakloelva og Katnoselva, og om høsten fisket jeg røye på isen både i Øyungen, Helgeren, Hakloa, Bjørnsjøen og Sandungsvannene. Det var en egen spenning å

ligge på isen og kikke gjennom borehullet og ned på røya som svømte forsiktig rundt blinken og vedmarken. Da jeg ble eldre, oppdaget jeg fiskemulighetene på Hardangervidda. Far tok meg med til Halne og Skaupsjøen da jeg var gutt, og jeg skaffet meg også en hytte oppunder vidda. De fineste fiskeopplevelsene i livet mitt har jeg fra Hardangervidda.

Kjærlighetsstien ved Skarselva

Kjærlighetstien er snarveien langs elva sørover til Susenbrua. Denne sensommerdagen går jeg den kjente og kjære stien langsmed bekken. Den renner rolig under de bladrike kronene, jeg lytter til fuglesangen i skogen og skimter elva som renner livlig noe lenger mot øst. Jeg saktner farten, ser meg omkring og blir andektig! Lysstråler trenger gjennom de grønne kronene og treffer gras, siv og blomster som brer seg under trærne. Bekken, som er en avstikker fra elva, bukter seg stille og kjærlig mellom trærne. Råtne trær ligger nede, og jeg sparker i vissent lauv på bakken. Min tanke får flukt, og jeg er som i den vakreste hage! Ja... slik må det være i Edens Hage: stille, vakkert og fredfullt. Her vokser alm, ask, hegg, gråor og andre lauvtrær i en fin blanding.

Når fløyta gikk, flommet vannet gjennom ledemuren, og bekkene her ble store og rike på fisk. Da hendte det at jeg satte ruser i bekken i ly av mørket, slik at vaktmannen ikke skulle se meg. Det var den gang det var restriksjoner både i Øyungen og i elva. Nå er vassdraget åpent for friluftsfolket; la oss vise fornuft og hensyn, slik at det ikke blir nødvendig med nye restriksjoner. De senere årene har beveren felt mange trær her ved elva og bygget seg både en og to hytter.

Jeg vandrer kjærlighetstien videre mot Susenbrua og hører bilene som durer forbi på veien. Elva var demmet opp slik at det var en dam på nordsiden av veien. Før i tiden kunne man se plankerester i elva her ved brua. I barndommen gikk vi på skøyter og spilte ishockey på

Susendammen. Da hadde skogen ennå ikke vokst ut mot elva, og det var god plass å boltre seg på, bare en ikke kom for langt ut mot strømløpet… Før i tiden kom ikke fisken oppover elva og forbi Susendammen. Ovenfor dammen regjerte ørreten alene, mens nedenfor dammen kunne det hende at vi fikk både gjedde og mort.

Jeg lar minnene fare og går tilbake til gårdsveien. Denne gangen vil jeg ikke følge veien, men heller vandre den fine stien oppetter langs Øyungselva. Dette lar seg nå gjøre fordi det høye militærgjerdet er tatt ned. Om våren vokser det tepper av hvitveis på den gode jorda her, men nå er det vissent gras og lauvblader som dekker marka, og et og annet ospeblad seiler i lufta og danser til vindens rytmer… Elvesangen følger meg hele tiden, og snart er jeg oppe ved ruinene av Skar kruttverk. Murene etter produksjonsanlegget og bygningene som var her en gang, vises ennå i terrenget. Den store lagerbygningen i stein reiser seg på min høyre side.

Sakrisbråten

Litt lenger oppetter stien passerer jeg Sakriskulpen der vi badet som barn, og jeg skimter konturene av Sakrisbråten på min høyre side. Vannet fosser nedover tømmergulvet, som ennå ligger i elva og er beskyttet av den tette granskogen langs elvebredden. Snart er jeg oppe ved Øvre og Nedre Kjeldsfossen. Her er også noen skåvegger og -gulv intakte. Jeg stopper opp og betrakter elva der den fosser nedover fra avsats til avsats. Dette var et vanskelig parti under fløtingen, og det hendte ofte at tømmeret satte seg fast her i kulpene mellom bergveggene. Kjeldsfossene har navn etter Kjell som omkom her for mange år siden.

Flere steder i Øyungselva ble det tidligere nedlagt et stort arbeid for å lette fløtingen. Det ble bygd skåvegger og -gulv og ledemurer av steinblokker flere steder. Det var flere fosser og elvepartier av det vanskelige slaget. På den tiden dette ble bygd, var det et tungt og vanskelig

stykke arbeid som det i dag står stor respekt av. Jeg minnes det meste ble gjort med håndkraft: med sag, øks, naver, bor, slegge og feisel. I Nordmarkas vassdrag står det aller meste av dette og forfaller og råtner ned. Har vi ikke et historisk og moralsk ansvar for å ta vare på noe av dette? Jeg vil tro at fløtingsinnretningene i Marka er blant de viktigste kulturhistoriske verdiene som står og forfaller. Mitt håp er derfor at vi ser oss i stand til å restaurere noen av disse kulturminnene som er vitnesbyrd om tidligere tiders innsatsvilje, slit og byggekunst.

Jeg fortsetter oppover på stien langs elva, snart er jeg ved Stilla der elva renner i rolige drag mellom steiner og skogkledde kanter. I barndommen pleide vi å gå hit for å bade, det var her jeg lærte meg å svømme. Snart nærmer jeg meg Øyungen og går opp til grunnmurene som ligger nær Øyungsveien. 200 m sør for demningen er det solide grunnmurer av steinblokker. Her stod det et stort hus i to etasjer før i tiden. Det ble satt opp i 1908 og ble brukt både som anleggs- og fløterbrakke. I huset kunne det bo nærmere 30 personer samtidig. Redskapsbu og vedskjul var det også her, og oppe ved veien sto det et lavt og langstrakt hus hvor fløterbåtene ble oppbevart. Kommunens folk brukte ofte en hest til å dra båtene bortover veien til lagerbygningen. Noen ganger stod støvskyen høyt, og lyden av båten mot veigrus overdøvet bruset fra elva. Etter at fløyta var over, leide de ut huset til folk fra byen som ville feriere her inne. I min barndom leide familiene Borander og Olsen her, det hendte at vi besøkte dem om sommeren.

Så er jeg oppe ved Øyungen og ser at Øyungskollen reiser seg på min høyre side. Jeg setter meg på demningen og lar blikket mitt streife over vannflaten... Det er blitt midt på dagen. Vinden har frisknet til, og bølgene kruser vannet utover fra demningen. Det er godt å sitte slik og la den svale vinden avkjøle meg... Bortetter stranda svømmer ender, og en og annen ørret vaker... Gjennom et slør ser jeg for meg fløterkarene som stod på flåter rett ved elveløpet, og jeg ser alt folket som vandret langs elvebredden.

Ved Øyungselva